

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ МЕНЕДЖМЕНТУ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Еволюція розвитку менеджменту, як галузі знань, свідчить про часті та кардинальні зміни поглядів науковців та практиків на управління. На зміну одним парадигмам і концепціям менеджменту приходили інші, більш досконалі, які враховували вимоги світобудови, часу, людини-особистості, технологій. У період розвитку індустріального виробництва домінуючим підходом до управління підприємствами була стандартизація діяльності, регламентація процесів та дій персоналу. З останньої чверті ХХ століття і до сьогодні в світі активно формується постіндустріальний тип суспільства із новою моделлю економіки – економікою знань, яка безпосередньо впливає на формування сучасної системи менеджменту. Динамічні зміни, що відбуваються в менеджменті підприємств, і які є наслідком стрімкої глобалізації, затяжних кризових явищ та рецесій у світовій економіці, вимагають неординарних управлінських рішень. Підприємствам, а особливо інноваційним, потрібно швидко придумувати нові продукти, розробляти, налагоджувати їх виробництво і виводити на ринок. За таких умов від персоналу підприємств, їх керуючої підсистеми, вже потрібний не стільки професіоналізм, а творча ініціатива, креативність, висока зацікавленість в кінцевому результаті. Тому в менеджменті, зараз домінують такі напрями як управління знаннями, розвиток організаційної культури, управління інтелектуальним капіталом, різні концепції мотивації та лідерства.

Переосмислення явищ, подій, фактів і впорядкування уявлень про сутність концепцій менеджменту з огляду сьогодення, привертає особливу увагу до проблематики інтелектуалізації систем менеджменту, яка на наш погляд, має стати ключовою технологією, що визначатиме парадигму менеджменту майбутнього. Передумовою інтелектуалізації систем менеджменту підприємств є інтелектуалізація суспільства та економіки, які визначається як цілеспрямований процес радикального розширення масштабів і покращення використання знань, підвищення творчих можливостей соціальних систем усіх видів і рівнів, придбання економікою нових якостей на засадах інтелектуальної праці, інформаційних технологій, найоптимальнішого використання інтелекту кожної особистості.

З огляду на це, для особистості в інтелектуалізованій системі менеджменту будуть характерні такі ознаки: високий рівень креативності; кваліфікаційна складність (інтегрованість); усвідомлення цілей своєї активності; передбачення результатів своєї діяльності; швидке створення новизни (знань); висока мобільність (вертикальна і горизонтальна) та комунікабельність; відповідальність і самоконтроль; самореалізація та соціальна взаємодія; використання інформації і знань як основних засобів заробітку; формування типу працівника (менеджера) зайнятого «інформаційною» професією.

Інтелектуалізація економіки і систем менеджменту підприємства матиме значний вплив на здійснення процесу менеджменту. Як відомо, процес менеджменту характеризує послідовність певних завершених етапів управлінської діяльності, які забезпечують управлінський вплив керуючої системи на керовану з метою досягнення цілей підприємства.

На нашу думку, внаслідок інтелектуалізації систем менеджменту, класичне розуміння послідовності реалізації процесу менеджменту, тобто управлінського циклу зазнає певних трансформаційних змін. Вони торкнуться переосмислення взаємодії між керуючою і керованою системами у площині їх впливу на елементи, які забезпечують процес управління.

Так, у класичному розумінні формування і розвиток елементів процесу управління (функцій менеджменту, методів менеджменту та управлінських рішень) перебуває у виключній компетенції керуючої системи.

Процеси інтелектуалізації керуючої та керованої систем призведуть до зростання

інтелектуального рівня персоналу, розкриття його творчо-креативного потенціалу, зародження процесів самоорганізування та самоменеджменту, підвищення інформаційно-аналітичного забезпечення, усвідомлення своїх потреб і стимулів як для успішного індивідуального розвитку та й підприємства загалом. Такі зміни у свідомості людей дістануть продовження у формуванні вимог (врахування думки) керованої системи до керуючої на предмет погодження форм і засобів впливу на неї. Тобто, відійде з часом принцип, коли керована система у «мовчазному очікуванні» сприймала будь-які управлінські рішення щодо себе. За умов інтелектуалізації систем менеджменту, керована система стане активним гравцем (фактором впливу) на ниві розроблення інструментарію менеджменту. Керована система на пріоритетних засадах вибиратиме такі способи впливу, методи менеджменту та механізми їх трансформації на себе (серед варіантів можливих), які на переконання її представників дозволять керованій системі забезпечити цілі підприємства та сприяти розвитку особистості, її інтелектуального потенціалу. Звичайно, кінцеві управлінські рішення прийматиме керована система але на етапах їх розроблення, погодження вона працюватиме у тісному взаємозв'язку із керованою системою.

Інтелектуалізація систем менеджменту підприємства сприятиме розвитку процесу менеджменту, дозволить переосмислити логіку взаємозв'язків між основними категоріями менеджменту на основі врахування зростання ролі людського фактора та інтелектуального капіталу, організаційної культури, започаткує розвиток інтелектуальної культури.

Орієнтування лише на виконавчо-розпорядчу діяльність в інтелектуалізованих системах менеджменту буде недостатнім, і мало ефективним. Менеджмент має спрямовуватись на вищий рівень якісно нової управлінської діяльності – інтелектуальну. Найважливішою цільовою функцією тут має бути розвиток інтелектуальної активності.

Інтелектуалізація започаткує нові течії та підходи на етапах процесу управління організацією. До видів управлінської діяльності, які реалізують функції менеджменту, вже активно долучається управління знаннями, управління інтелектуальним капіталом (інтелектуальними ресурсами, інтелектуальною діяльністю, інтелектуальними продуктами), управління людським капіталом. Нами пропонується управління формуванням і розвитком інтелектуальної інфраструктури підприємства, управління послідовними (змістовними) процесами інтелектуалізації.

Це означає, що зосереджений у керуючій системі апарат управління у процесі управлінської діяльності щодо зазначених та інших напрямів, має виконати своє основне завдання: створити систему методів менеджменту – сукупність способів впливу керуючої системи на керовану з метою забезпечення інтелектуально-орієнтованої діяльності підприємства та отримання конкретних результатів.

Інтелектуалізація змінить цілі управління. Управлінський досвід, знання і навички, інтелектуальні моделі в менеджменті будуть еволюціонувати. Зміниться характер, глибина та якість управлінських відносин.

Творче мислення, емоційний порив та інтелектуальна інтуїція (інсайт) трансформуються у методи менеджменту, та засоби прийняття рішень. Такі та інші методи менеджменту стануть результатом реалізації функцій менеджменту. Зазначені методи менеджменту здійснюватимуть свій управлінський вплив через їх формалізацію в управлінські рішення. На заміну класичним механізмам трансформації методів менеджменту, під дією інтелектуалізації буде сформовано нові механізми (види управлінських рішень) – поради, настанови, узгодження і інтелектуальний пошук. Поряд із економічною ефективністю управлінських рішень, важливим стане формування показників і критеріїв їх організаційної, соціальної та інтелектуальної ефективності.

Ефективно використовувати наявні у персоналу інтелектуальні можливості (потенціал творчості, таланту, а не тільки рівень професійної кваліфікації) дозволить, насамперед, вивчення властивостей пізнавальної інтелектуальної діяльності, що дасть змогу прогнозувати, а отже, і організувати їх поведінку. Необхідно буде навчитися управляти на основі інтелектуальної співпраці. Особливо важливим при цьому буде не контроль, а порада і настанови, активізація інтелектуальних здібностей, акцент на розвиток самоменеджменту.